

Усмішка все ще грала на його вустах, очі наливалися жорстокістю; сонце піднялося над очеретами; невдаваний подив; хижі очі; люте буркотіння; налетіли на тих бусурманів, мов буря; краще вже перестаратися, ніж потім сто літ раків пекти; животи надривали; місяць ще тільки збирався сходити на небо; забрьоханий чолов'яга; у хороброго жижки можуть затруситися; і слід пропав; коники сюрчали так, що аж у вухах виляскувало; видно все як на долоні; найзіркіше око; відкритий степ; роса випала скупю; вивели на чисту воду; недовго тобі лишилося ряст топтати; у миготливу сріблясту імлю; темну рухливу цятку; описувати в степу широке півколо; з ліку збився; під розлогим кущем; хитрий, мов лис, обережний, мов куніця; сім шкур спущу; розвелось їх у плавнях, наче комарів; сиділи тихо, мов куріпки; туман був, хоч в око вистрель; загуділи, мов дзвін; великого, мов кавун, кулака; червонястим верболозом; пошерхлі вуста; щоб тебе холера ясна взяла; коситесь на мене, як миша на крупу; кебети в них не стало розібратися; траву очима пасуть; у Сірка очі позичати; був беззахисний, наче пташенятко на долоні; ворон воронові навряд чи видзьобає око; сонячне проміння затанцювало на росяному листі; курячою лапою вверчено; добрий курінь кращий від поганої хати.

Ці приклади учні мають згрупувати й записати у відповідній графі таблиці.

Образні засоби	Приклади
Епігети	
Метафори	
Порівняння	
Прислів'я, фразеологізми	
Просторічні слова	

На підсумковому етапі опрацьовуємо проблематику твору, використовуючи бесіду. Ставимо запитання, які підводять учнів до розкриття порушених у повісті проблем, спонукають їх до роздумів і самостійних висновків. Подаємо орієнтовний план бесіди.

1. Зародження козацтва в Україні (козаки, їхнє життя та боротьба).
2. Взаємини дорослих і дітей (Грицик, Санько, Демко ↔ Швайка, дід Кібчик, дід Кудьма, козаки; пан Кобильський, Тишкевич).
3. Боротьба добра і зла (Грицик, Санько, Демко, Швайка, дід Кібчик, дід Кудьма, козаки ↔ пан Кобильський, Тишкевич, Іслам-Бек, татари).

4. Проблема дружби і побратимства (Грицик ↔ Санько; Грицик, Санько ↔ Пилип; Пилип ↔ Рашит; Пилип ↔ дід Кудьма).
5. Стосунки людей і тварин (Швайка ↔ Вітрик, Барвінок; Санько, Грицик ↔ Барвінок).
6. Проблема лицарства, сміливості, фізичної та духовної сили (Швайка, Грицик, Санько, козаки).
7. Традиції характерництва в козаків (дід Кудьма, Швайка, Санько).

Завершуємо вивчення твору В. Рутківського «Джури козака Швайки» написанням вітального слова улюбленому героєві повісті.

Готуючи учнів до цього виду роботи, вчитель пропонує їм поміркувати над такими запитаннями: на кого з героїв прочитаного твору вам хочеться бути схожим, чії вчинки наслідувати; які риси вдачі персонажів допомагають їм у житті, а які заважають будувати стосунки з навколишніми; якою ви уявляєте подальшу долю улюбленого героя; що хотіли б побажати йому.

Після цього учні опрацьовують пам'ятку.

Як писати вітальне слово літературному героєві

1. Використайте звертання.
2. Вітання пишеть від першої особи (*я*).
3. Розкажіть, як літературний герой вплинув на ваші погляди.
4. Відзначте, які риси його характеру вам імпонують.
5. Напишіть побажання героєві.
6. У висновку-роздумі спробуйте узагальнити, якою має бути людина.
7. Роботу обсягом до півсторінки оформіть як листівку, малюнок, рамку тощо.

У класі учні працюють над чернетками, а чистовий варіант оформлюють удома.

Сподіваємося, що запропоновані матеріали стануть у пригоді вчителю під час роботи над повістю В. Рутківського «Джури козака Швайка». Уривки для текстуального вивчення є на сайті часопису «Дивослово» у рубриці «Нововведені твори». Режим доступу: dyvoslovo.com.ua.

Творчість наших СРБ-друзів

* * *

Над моїм селом журавлі летять,
Осінь у садах золота, як казка.
Віднесіть мене, журавлі, назад,
У дитинство віднесіть, будь ласка.
Там у зорепад мама молода
Так мені щасливо посміхалась

І світилась в ніч ставкова вода,
У якій моя зоря купалась.
Там співав мені соловей пісні,
А калина долю колихала.
Віднесіть мене, журавлі, в ті дні,
Де я вперше щиро покохала.

Лине в небесах журавлиний спів,
Понесуть в світи журавлі на крилах
І мою любов, і веселку снів,
Й спогади, моему серцю милі.

Тетяна ІВАНЧУК,
м. Київ